

Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap.

Distr.:
Algemeen 22
mei 2014

Origineel: Engels

Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap

Elfde zitting

31 maart-11 april 2014

Algemene commentaar nr. 2 (2014)

Artikel 9: Toegankelijkheid

I. Inleiding

1. Toegankelijkheid is een voorwaarde voor personen met een handicap om zelfstandig te kunnen leven en volledig en op voet van gelijkheid deel te nemen aan de samenleving. Zonder toegang tot de fysieke omgeving, tot vervoer, tot informatie en communicatie, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën en -systemen, en tot andere faciliteiten en diensten die openstaan voor of verleend worden aan het publiek, zouden personen met een handicap geen gelijke kansen hebben om deel te nemen aan hun respectieve samenlevingen. Het is geen toeval dat toegankelijkheid een van de beginselen is waarop het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap is gebaseerd (art. 3 (f)). In het verleden heeft de gehandicaptenbeweging betoogd dat toegang tot de fysieke omgeving en het openbaar vervoer voor gehandicapten een voorwaarde is voor vrij verkeer, zoals gewaarborgd in artikel 13 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en artikel 12 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten. Evenzo wordt toegang tot informatie en communicatie beschouwd als een voorwaarde voor de vrijheid van mening en meningsuiting, zoals gewaarborgd in artikel 19 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en artikel 19, par. 2, van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke rechten.

2. In artikel 25, (c), van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten is het recht vastgelegd van iedere burger op toegang, op algemene voet van gelijkheid, tot de openbare dienst in zijn land. De bepalingen van dit artikel zouden als basis kunnen dienen om het recht op toegang op te nemen in de belangrijkste mensenrechtenverdragen.

3. Het Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie garandeert iedereen het recht op toegang tot elke plaats of dienst die bestemd is voor gebruik door het grote publiek, zoals vervoer, hotels, restaurants, cafés, theaters en parken (art. 5 (f)). In het internationale rechtskader voor de mensenrechten is dus een precedent geschapen om het recht op toegang als een recht op zich te beschouwen. Voor leden van verschillende raciale of etnische groepen waren de belemmeringen voor de vrije toegang tot plaatsen en diensten die openstaan voor het publiek inderdaad het gevolg van vooroordelen en de bereidheid geweld te gebruiken om de toegang tot fysiek toegankelijke ruimten te verhinderen. Personen met een handicap worden echter geconfronteerd met technische en milieubelemmeringen - in de meeste gevallen door mensen veroorzaakte belemmeringen - zoals

trappen bij de ingangen van gebouwen, het ontbreken van liften in gebouwen met meerdere verdiepingen en een gebrek aan informatie in toegankelijke formaten. De gebouwde omgeving houdt altijd verband met de sociale en culturele ontwikkeling en de gewoonten; daarom staat de gebouwde omgeving volledig onder controle van de samenleving. Dergelijke kunstmatige barrières zijn vaak het resultaat van een gebrek aan informatie en technische knowhow en niet zozeer van een bewuste wil om personen met een handicap de toegang te ontzeggen tot plaatsen of diensten die bedoeld zijn voor gebruik door het grote publiek. Teneinde beleid in te voeren dat een betere toegankelijkheid voor personen met een handicap mogelijk maakt, is het nodig de houding ten opzichte van personen met een handicap te veranderen om stigmatisering en discriminatie te bestrijden, door middel van permanente educatieve inspanningen, bewustmaking, culturele campagnes en communicatie.

4. Het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten en het Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie leggen het recht op toegang duidelijk vast als onderdeel van de internationale mensenrechtenwetgeving. Toegankelijkheid moet worden gezien als een handicap-specifieke herbevestiging van het sociale aspect van het recht op toegang. Het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap bevat toegankelijkheid als een van de belangrijkste onderliggende beginselen - een essentiële voorwaarde voor het effectieve en gelijke genot van burgerlijke, politieke, economische, sociale en culturele rechten door personen met een handicap. Toegankelijkheid moet niet alleen worden gezien in de context van gelijkheid en non-discriminatie, maar ook als een manier om in de samenleving te investeren en als een integrerend onderdeel van de agenda voor duurzame ontwikkeling.

5. Hoewel verschillende mensen en organisaties op verschillende wijze begrijpen wat informatie- en communicatietechnologie (ICT) inhoudt, wordt algemeen erkend dat ICT een overkoepelende term is die elk informatie- en communicatieapparaat of elke informatie- en communicatietoepassing en de inhoud ervan omvat. Een dergelijke definitie omvat een breed scala van toegangstechnologieën, zoals radio, televisie, satelliet, mobiele telefoons, vaste lijnen, computers, netwerkkapparatuur en -software. Het belang van ICT is gelegen in haar vermogen om een breed scala van diensten open te stellen, bestaande diensten om te vormen en een grotere vraag naar toegang tot informatie en kennis te creëren, met name bij bevolkingsgroepen die niet in aanmerking komen en uitgesloten zijn, zoals gehandicapten. In artikel 12 van het Internationale Telecommunicatiereglement (aangenomen in Dubai in 2012) is het recht van personen met een handicap op toegang tot internationale telecommunicatiediensten vastgelegd, rekening houdend met de desbetreffende aanbevelingen van de Internationale Telecommunicatie-Unie (ITU). De bepalingen van dat artikel kunnen dienen als basis voor de versterking van de nationale wetgevingskaders van de Staten die partij zijn.

6. In zijn algemene commentaar nr. 5 (1994) over personen met een handicap heeft het Comité voor Economische, Sociale en Culturele rechten gewezen op de plicht van de staten om de Standaardregels van de Verenigde Naties betreffende het bieden van gelijke kansen voor gehandicapten ten uitvoer te leggen.¹De Standaardregels benadrukken het belang van de toegankelijkheid van de fysieke omgeving, vervoer, informatie en communicatie voor het scheppen van gelijke kansen voor gehandicapten. Het concept wordt uitgewerkt in regel 5, waarin toegang tot de fysieke omgeving en toegang tot informatie en communicatie als prioritaire actiegebieden voor de staten worden aangemerkt. Het belang van toegankelijkheid kan ook worden afgeleid uit de algemene commentaar nr. 14 (2000) van het Comité voor Economische, Sociale en Culturele Rechten over het recht op de hoogst bereikbare gezondheidsstandaard (par.12). In zijn algemene commentaar nr. 9 (2006) over de rechten van kinderen met een handicap benadrukt het Comité voor de Rechten van het Kind dat de fysieke ontoegankelijkheid van openbaar vervoer en andere faciliteiten, waaronder overheidsgebouwen, winkelgebieden en recreatiefaciliteiten, een belangrijke factor is in de marginalisering en uitsluiting van kinderen met een handicap

¹ Resolutie 48/96 van de Algemene Vergadering, bijlage.

en hun toegang tot diensten, waaronder gezondheidszorg en onderwijs, aanzienlijk in gevaar brengt (par. 39). Het belang van toegankelijkheid werd herhaald door het Comité voor de Rechten van het Kind in zijn algemene commentaar nr. 17 (2013) over het recht van het kind op rust, vrije tijd, spel, recreatieve activiteiten, cultureel leven en kunst.

7. In het *Wereldrapport over Mensen met Beperkingen* (World Report on Disability Summary), dat in 2011 door de Wereldgezondheidsorganisatie en de Wereldbank werd gepubliceerd in het kader van de grootste raadpleging ooit en met de actieve betrokkenheid van honderden professionals op het gebied van handicaps, wordt benadrukt dat de gebouwde omgeving, vervoerssystemen en informatie en communicatie vaak ontoegankelijk zijn voor personen met een handicap (blz. 10). Personen met een handicap kunnen sommige van hun basisrechten, zoals het recht om werk te zoeken of het recht op gezondheidszorg, niet uitoefenen omdat er geen toegankelijk vervoer is. In veel landen worden de wetten inzake toegankelijkheid nog steeds slecht uitgevoerd en personen met een handicap wordt vaak het recht op vrije meningsuiting ontzegd omdat informatie en communicatie niet toegankelijk zijn. Zelfs in landen waar tolkdiensten in gebarentaal voor doven bestaan, is het aantal gekwalificeerde tolken gewoonlijk te laag om aan de toenemende vraag naar hun diensten te voldoen, en het feit dat de tolken zich individueel naar de klanten moeten verplaatsen, maakt het gebruik van hun diensten te duur. Personen met verstandelijke en psychosociale handicaps en doofblinden worden bij hun pogingen toegang te krijgen tot informatie en communicatie, belemmerd door het ontbreken van gemakkelijk leesbare formaten en augmentatieve en alternatieve communicatiemiddelen. Zij worden ook geconfronteerd met belemmeringen wanneer zij toegang proberen te krijgen tot diensten als gevolg van vooroordelen en een gebrek aan adequate opleiding van het personeel dat deze diensten verleent.

8. In het rapport *Making Television Accessible*, dat in 2011 door de Internationale Telecommunicatie-unie in samenwerking met het Global Initiative for Inclusive Information and Communication Technologies werd gepubliceerd, wordt benadrukt dat een aanzienlijk deel van de één miljard mensen die met een of andere vorm van handicap leven, niet in staat is om van de audiovisuele inhoud van televisie te genieten. Dit is te wijten aan de ontoegankelijkheid van inhoud, informatie en/of apparaten die zij nodig hebben om toegang te krijgen tot deze diensten.

9. Sinds de eerste fase van de Wereldtop over de Informatiemaatschappij, die in 2003 in Genève werd gehouden, is toegankelijkheid erkend door de mainstream ICT-gemeenschap. Het concept, dat werd geïntroduceerd en aangedreven door de gehandicapte gemeenschap, werd opgenomen in de door de top aangenomen beginselverklaring, waarin in par. 25 staat: "het delen en versterken van wereldwijde kennis voor ontwikkeling kan worden bevorderd door belemmeringen voor een billijke toegang tot informatie voor economische, sociale, politieke, gezondheids-, culturele, educatieve en wetenschappelijke activiteiten weg te nemen en door de toegang tot informatie uit het publieke domein te vergemakkelijken, onder meer door universeel ontwerp en het gebruik van ondersteunende technologieën".²

10. Het Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap heeft toegankelijkheid beschouwd als een van de belangrijkste punten in elk van de tien interactieve dialogen die het met de Staten die partij zijn, heeft gevoerd tijdens de behandeling van hun eerste verslagen, voorafgaand aan de opstelling van deze algemene opmerking. De slotopmerkingen over deze verslagen bevatten allemaal aanbevelingen inzake toegankelijkheid. Een gemeenschappelijke uitdaging was het ontbreken van een adequaat controlemechanisme om de praktische uitvoering van de toegankelijkheidsnormen en de desbetreffende wetgeving te waarborgen. In sommige Staten die partij zijn, was het toezicht de verantwoordelijkheid van de plaatselijke autoriteiten, die niet over de technische kennis en de menselijke en materiële middelen beschikten

---

² Zie "Declaration of Principles: Building the Information Society: a global challenge in the new Millennium", aangenomen door de Wereldtop over de informatiemaatschappij in zijn eerste fase, gehouden te Genève in 2003 (WSIS-03/GENEVA/DOC/4-E), par. 25.

voor een doeltreffende uitvoering. Een andere gemeenschappelijke uitdaging was het gebrek aan opleiding voor de belanghebbenden en de ontoereikende betrokkenheid van personen met een handicap en hun representatieve organisaties bij het proces van toegang tot de fysieke omgeving, vervoer, informatie en communicatie.

11. Ook het Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap heeft in zijn jurisprudentie aandacht besteed aan toegankelijkheid. In de zaak *Nyusti en Takács* tegen *Hongarije* (mededeling nr. 1/2010, standpunten aangenomen op 16 april 2013) was het Comité van mening dat alle diensten die openstaan voor of verleend worden aan het publiek, toegankelijk moeten zijn overeenkomstig de bepalingen van artikel 9 van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap. De Staat die partij is, werd opgeroepen ervoor te zorgen dat blinden toegang hebben tot geldautomaten. Het Comité heeft onder meer aanbevolen dat de Staat die partij is "minimumnormen vaststelt voor de toegankelijkheid van door particuliere financiële instellingen verleende bankdiensten voor personen met visuele en andere soorten beperkingen; ... een wettelijk kader creëert met concrete, afdwingbare en tijdgebonden benchmarks voor het toezicht op en de beoordeling van de geleidelijke wijziging en aanpassing door particuliere financiële instellingen van voorheen ontoegankelijke door hen verleende bankdiensten in toegankelijke diensten; ... en ervoor zorgt dat alle nieuw aangeschafte geldautomaten en andere bankdiensten volledig toegankelijk zijn voor personen met een handicap" (par. 10.2 (a)).

12. Gezien deze precedentes en het feit dat toegankelijkheid inderdaad een essentiële voorwaarde is voor personen met een handicap om volledig en gelijkwaardig aan de samenleving deel te nemen en al hun mensenrechten en fundamentele vrijheden daadwerkelijk te genieten, acht het Comité het noodzakelijk een algemene commentaar op artikel 9 van het Verdrag inzake toegankelijkheid aan te nemen, overeenkomstig zijn reglement van orde en de gevestigde praktijk van de mensenrechtenverdragsorganen.

II. Normatieve inhoud

13. Artikel 9 van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap bepaalt dat "teneinde personen met een handicap in staat te stellen zelfstandig te leven en ten volle deel te nemen aan alle facetten van het leven, de Staten die partij zijn, passende maatregelen nemen om personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen toegang te garanderen tot de fysieke omgeving, tot vervoer, tot informatie en communicatie, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën en -systemen, en tot andere faciliteiten en diensten die openstaan voor of verleend worden aan het publiek, zowel in stedelijke als in landelijke gebieden". Het is belangrijk dat de toegankelijkheid in al haar complexiteit wordt aangepakt, waarbij de fysieke omgeving, vervoer, informatie en communicatie, en diensten aan bod komen. De nadruk ligt niet langer op rechtspersoonlijkheid en de publieke of particuliere aard van degenen die eigenaar zijn van gebouwen, vervoersinfrastructuur, voertuigen, informatie en communicatie en diensten. Zolang goederen, producten en diensten voor het publiek openstaan of worden verstrekt, moeten zij voor iedereen toegankelijk zijn, ongeacht of zij eigendom zijn van en/of verstrekt worden door een overheidsinstantie of een particuliere onderneming. Personen met een handicap dienen gelijke toegang te hebben tot alle goederen, producten en diensten die voor het publiek toegankelijk zijn of worden aangeboden op een wijze die hun effectieve en gelijke toegang waarborgt en hun waardigheid eerbiedigt. Deze benadering vloeit voort uit het discriminatieverbod; het weigeren van toegang moet worden beschouwd als een discriminerende handeling, ongeacht of de dader een openbare of particuliere entiteit is. Toegankelijkheid moet worden geboden aan alle personen met een handicap, ongeacht het soort handicap, zonder enig onderscheid, zoals ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of sociale afkomst, eigendom, geboorte of andere status, juridische of sociale status, geslacht of leeftijd. Bij de toegankelijkheid moet vooral rekening worden

gehouden met het gender- en leeftijdspectief voor personen met een handicap.

14. In artikel 9 van het Verdrag wordt toegankelijkheid duidelijk verankerd als voorwaarde voor personen met een handicap om zelfstandig te leven, ten volle en op voet van gelijkheid aan de samenleving deel te nemen en onbeperkt al hun mensenrechten en fundamentele vrijheden te kunnen genieten op een

gelijke voet met anderen. Artikel 9 vindt zijn oorsprong in bestaande mensenrechtenverdragen, zoals artikel 25, (c), van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten betreffende het recht op gelijke toegang tot openbare diensten, en artikel 5, (f), van het Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie betreffende het recht van toegang tot elke plaats of dienst bestemd voor openbaar gebruik. Toen deze twee fundamentele mensenrechtenverdragen werden aangenomen, bestond het internet, dat de wereld ingrijpend heeft veranderd, nog niet. Het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap is het eerste mensenrechtenverdrag van de 21e eeuw waarin de toegang tot ICT aan bod komt; het creëert in dat opzicht geen nieuwe rechten voor personen met een handicap. Voorts is het begrip gelijkheid in het internationaal recht de afgelopen decennia ook veranderd, waarbij de conceptuele verschuiving van formele gelijkheid naar inhoudelijke gelijkheid gevolgen heeft voor de plichten van de Staten die partij zijn. De verplichting van de Staten om te zorgen voor toegankelijkheid is een essentieel onderdeel van de nieuwe plicht tot eerbiediging, bescherming en uitvoering van de rechten inzake gelijkheid. Toegankelijkheid moet daarom worden beschouwd in de context van het recht op toegang vanuit het specifieke perspectief van een handicap. Het recht op toegang voor personen met een handicap wordt gewaarborgd door een strikte toepassing van de toegankelijkheidsnormen. Belemmeringen voor de toegang tot bestaande objecten, faciliteiten, goederen en diensten die bestemd zijn voor of toegankelijk zijn voor het publiek moeten geleidelijk worden weggenomen op een systematische en, belangrijker nog, voortdurend gecontroleerde wijze, teneinde volledige toegankelijkheid te bereiken.

15. De strikte toepassing van universal design op alle nieuwe goederen, producten, faciliteiten, technologieën en diensten moet alle potentiële consumenten, ook personen met een handicap, volledige, gelijke en onbeperkte toegang bieden, op een wijze die ten volle rekening houdt met hun inherente waardigheid en diversiteit. Het moet bijdragen tot de totstandbrenging van een onbelemmerde bewegingsketen voor een individu van de ene naar de andere ruimte, met inbegrip van verplaatsingen binnen bepaalde ruimten, zonder belemmeringen. Personen met een handicap en andere gebruikers moeten zich op drempelvrije straten kunnen bewegen, in toegankelijke lagevloervoertuigen kunnen stappen, toegang hebben tot informatie en communicatie, en algemeen ontworpen gebouwen kunnen betreden en zich daarin kunnen verplaatsen, zo nodig met gebruikmaking van technische hulpmiddelen en live-assistentie. De toepassing van universal design neemt niet automatisch de behoefte aan technische hulpmiddelen weg. De toepassing ervan op een gebouw vanaf de eerste ontwerpfase helpt om de bouw veel minder duur te maken: door een gebouw vanaf het begin toegankelijk te maken, stijgen de totale bouwkosten in veel gevallen helemaal niet, en in sommige gevallen slechts minimaal. Anderzijds kunnen de kosten van latere aanpassingen om een gebouw toegankelijk te maken in sommige gevallen aanzienlijk zijn, met name voor bepaalde historische gebouwen. Hoewel de eerste toepassing van universeel ontwerp voordeliger is, mogen de mogelijke kosten van de latere verwijdering van belemmeringen niet worden gebruikt als excuus om de verplichting om belemmeringen voor de toegankelijkheid geleidelijk weg te nemen, niet na te komen. De toegankelijkheid van informatie en communicatie, inclusief ICT, moet ook vanaf het begin worden gerealiseerd, omdat latere aanpassingen aan internet en ICT de kosten kunnen verhogen. Daarom is het economischer om verplichte ICT-toegankelijkheidsvoorzieningen vanaf de vroegste ontwerp- en productiefasen in te bouwen.

16. De toepassing van universal design maakt de samenleving toegankelijk voor alle mensen, niet alleen voor personen met een handicap. Het is ook veelzeggend dat artikel 9 de Staten die partij zijn, uitdrukkelijk de plicht oplegt de toegankelijkheid in zowel stedelijke als plattlandsgebieden te waarborgen. Uit de gegevens blijkt dat de toegankelijkheid in grotere steden doorgaans beter is dan in afgelegen, minder ontwikkelde plattlandsgebieden, hoewel uitgebreide verstedelijking soms ook extra nieuwe barrières kan opwerpen die de toegang voor personen met een handicap verhinderen, met name tot de bebouwde omgeving, het vervoer en de diensten, alsmede tot meer geavanceerde

---

informatie- en communicatiediensten in dichtbevolkte, bruisende stedelijke gebieden. Zowel in stedelijke als in landelijke gebieden moeten personen met een handicap toegang hebben tot de natuurlijke en erfgoedonderdelen van de fysieke omgeving die het publiek kan betreden en waarvan het kan genieten.

17. Artikel 9, par. 1, verplicht de Staten die partij zijn, om belemmeringen en barrières voor de toegankelijkheid van onder andere:

(a) Gebouwen, wegen, vervoer en andere binnen- en buitenfaciliteiten, waaronder scholen, woningen, medische voorzieningen en werkplekken;

(b) Informatie, communicatie en andere diensten, met inbegrip van elektronische diensten en hulpdiensten.

De andere hierboven genoemde binnen- en buitenfaciliteiten omvatten wetshandhavinginstanties, rechtbanken, gevangenissen, sociale instellingen, ruimten voor sociale interactie en recreatie, culturele, religieuze, politieke en sportieve activiteiten, en winkelcentra. Andere diensten zijn post-, bank-, telecommunicatie- en informatiediensten.

18. Artikel 9, par. 2, bepaalt welke maatregelen de Staten die partij zijn, moeten nemen om nationale minimumnormen voor de toegankelijkheid van voorzieningen en diensten die openstaan voor of verleend worden aan het publiek te ontwikkelen, af te kondigen en toe te zien op de uitvoering ervan. Die normen moeten in overeenstemming zijn met de normen van andere Staten die partij zijn, teneinde de interoperabiliteit met betrekking tot het vrije verkeer in het kader van de vrijheid van verkeer en de nationaliteit te waarborgen (art. 18) van personen met een handicap. De Staten die partij zijn, moeten ook maatregelen nemen om te waarborgen dat particuliere entiteiten die faciliteiten en diensten aanbieden die openstaan voor of verleend worden aan het publiek, rekening houden met alle aspecten van toegankelijkheid voor personen met een handicap (art. 9, par. 2 (b)).

19. Aangezien een gebrek aan toegankelijkheid vaak het gevolg is van onvoldoende bewustzijn en technische knowhow, vereist artikel 9 dat de Staten die partij zijn, aan alle betrokkenen een opleiding verstrekken over toegankelijkheid voor personen met een handicap (par. 2, (c)). In artikel 9 wordt niet getracht een opsomming te geven van de belanghebbenden; een uitputtende lijst zou de autoriteiten die bouwvergunningen afleveren, omroepzenders samenstellen en ICT-licenties vergunnen, ingenieurs, ontwerpers, architecten, stedenbouwkundigen, vervoersautoriteiten, dienstverleners, leden van de academische gemeenschap en personen met een handicap en hun organisaties moeten omvatten. Niet alleen degenen die goederen, diensten en producten ontwerpen, maar ook degenen die deze daadwerkelijk produceren, moeten worden opgeleid. Bovendien zou een grotere rechtstreekse betrokkenheid van personen met een handicap bij de productontwikkeling het inzicht in de bestaande behoeften en de doeltreffendheid van de toegankelijkheidstests verbeteren. Uiteindelijk zijn het de bouwers op de bouwplaats die een gebouw al dan niet toegankelijk maken. Het is belangrijk om voor al deze groepen opleidings- en controlesystemen in te voeren om de praktische toepassing van de toegankelijkheidsnormen te waarborgen.

20. Verplaatsing en oriëntatie in gebouwen en andere voor het publiek toegankelijke plaatsen kan voor sommige personen met een handicap een uitdaging zijn als er geen adequate bewegwijzering, toegankelijke informatie en communicatie of ondersteunende diensten zijn. Artikel 9, par. 2, (d) en (e), bepaalt daarom dat gebouwen en andere voor het publiek toegankelijke plaatsen bewegwijzering in braille en in gemakkelijk te lezen en te begrijpen vormen moeten hebben, en dat er moet worden gezorgd voor rechtstreekse bijstand en tussenpersonen, waaronder gidsen, voorlezers en professionele gebarentaaltolken om de toegankelijkheid te vergemakkelijken. Zonder dergelijke bewegwijzering, toegankelijke informatie en communicatie en ondersteunende diensten kunnen oriëntatie en verplaatsing in en door gebouwen onmogelijk worden voor veel personen met een handicap, vooral voor degenen die cognitieve vermoeidheid ervaren.

21. Zonder toegang tot informatie en communicatie kunnen het genot van de vrijheid van mening en meningsuiting en vele andere fundamentele rechten en vrijheden van personen met een handicap ernstig worden ondermijnd en beperkt. Artikel 9, par. 2, (f) tot en met (g), van het Verdrag bepaalt daarom dat de Staten die partij zijn, assistentie en tussenpersonen, met inbegrip van gidsen, voorlezers en professionele gebarentaaltolken, dienen te bevorderen (par. 2, (e)), andere passende vormen van assistentie en ondersteuning van personen met een handicap dienen te bevorderen om hun toegang tot informatie te

waarborgen, en de toegang voor personen met een handicap tot nieuwe informatie- en communicatietechnologieën en -systemen, met inbegrip van het internet, dienen te bevorderen door toepassing van verplichte toegankelijkheidsnormen. Informatie en communicatie moeten

beschikbaar zijn in gemakkelijk te lezen formaten en augmentatieve en alternatieve vormen en methoden voor personen met een handicap die dergelijke formaten, vormen en methoden gebruiken.

22. Nieuwe technologieën kunnen worden gebruikt om de volledige en gelijkwaardige deelname van personen met een handicap aan de samenleving te bevorderen, maar alleen als zij zodanig worden ontworpen en geproduceerd dat hun toegankelijkheid gewaarborgd is. Nieuwe investeringen, onderzoek en productie moeten bijdragen tot het opheffen van de ongelijkheid en mogen geen nieuwe barrières opwerpen. Artikel 9, par. 2, (h), roept de Staten die partij zijn, derhalve op het ontwerpen, ontwikkelen, produceren en distribueren van toegankelijke informatie- en communicatietechnologieën en -systemen in een vroeg stadium te bevorderen, zodat deze technologieën en systemen tegen minimale kosten toegankelijk worden. Het gebruik van gehoorverbeterende systemen, met inbegrip van omgevingsondersteunende systemen om gebruikers van gehoorapparaten en inductielusssystemen te helpen, en personenliften die zijn uitgerust om door gehandicapten te worden gebruikt bij de ontruiming van gebouwen in noodsituaties, zijn slechts enkele voorbeelden van technologische vooruitgang op het gebied van toegankelijkheid.

23. Aangezien toegankelijkheid een eerste vereiste is voor personen met een handicap om zelfstandig te leven, zoals bepaald in artikel 19 van het Verdrag, en om volledig en op voet van gelijkheid deel te nemen aan de samenleving, moet ontzegging van de toegang tot de fysieke omgeving, vervoer, informatie- en communicatietechnologieën en voor het publiek toegankelijke faciliteiten en diensten worden gezien in de context van discriminatie. "Alle passende maatregelen nemen, met inbegrip van wetgeving, om bestaande wetten, voorschriften, gebruiken en praktijken die discriminatie van personen met een handicap inhouden, te wijzigen of af te schaffen (art. 4, par.1, (b)) vormt de belangrijkste algemene verplichting voor alle Staten die partij zijn. De Staten die partij zijn, moeten alle discriminatie op grond van handicap verbieden en alle personen met een handicap gelijke en effectieve wettelijke bescherming garanderen tegen discriminatie op alle gronden" (art. 5, par. 2). "Teneinde gelijkheid te bevorderen en discriminatie uit te bannen, nemen de staten die partij zijn alle passende maatregelen om te waarborgen dat redelijke aanpassingen worden verricht" (art. 5, par. 3).

24. Er moet een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen de verplichting om te zorgen voor toegang tot alle nieuw ontworpen, gebouwde of geproduceerde objecten, infrastructuur, goederen, producten en diensten en de verplichting om belemmeringen weg te nemen en te zorgen voor toegang tot de bestaande fysieke omgeving en bestaande vervoers-, informatie- en communicatiediensten en diensten die openstaan voor het grote publiek. Een andere algemene verplichting van de Staten die partij zijn, is het "tot het uitvoeren of bevorderen van onderzoek naar en ontwikkeling van universeel ontworpen goederen, diensten, uitrusting en faciliteiten zoals omschreven in artikel 2 van dit Verdrag, die zo min mogelijk moeten worden aangepast en dit tegen de laagste kosten, om te beantwoorden aan de specifieke behoeften van personen met een handicap, het bevorderen van de beschikbaarheid en het gebruik ervan, en het bevorderen van universele ontwerpen bij de ontwikkeling van normen en richtlijnen" (art. 4, par. 1 (f)). Alle nieuwe objecten, infrastructuur, faciliteiten, goederen, producten en diensten moeten zodanig worden ontworpen dat zij volledig toegankelijk zijn voor personen met een handicap, overeenkomstig de beginselen van het universele ontwerp. De Staten die partij zijn, zijn verplicht te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot de bestaande fysieke omgeving, vervoer, informatie en communicatie en diensten die openstaan voor het grote publiek. Aangezien deze verplichting echter geleidelijk moet worden uitgevoerd, moeten de Staten die partij zijn, duidelijke termijnen vaststellen en voldoende middelen uittrekken voor het wegnemen van de bestaande belemmeringen. Voorts moeten de Staten die partij zijn, duidelijk de taken van de verschillende autoriteiten (waaronder regionale en lokale autoriteiten) en entiteiten (waaronder particuliere entiteiten) voorschrijven die moeten worden uitgevoerd om de toegankelijkheid te waarborgen. De Staten die partij zijn, moeten ook doeltreffende controlemechanismen voorschrijven om de toegankelijkheid te

---

waarborgen en sancties controleren tegen eenieder die de toegankelijkheidsnormen niet toepast.

25. Toegankelijkheid heeft betrekking op groepen, terwijl redelijke aanpassingen betrekking hebben op individuen. Dit betekent dat de verplichting om voor toegankelijkheid te zorgen een ex ante-plicht is. De Staten die partij zijn, zijn derhalve verplicht te zorgen voor toegankelijkheid voordat zij een individueel verzoek om toegang tot of gebruik van een plaats of dienst ontvangen. De Staten die partij zijn, moeten toegankelijkheidsnormen vaststellen,

die moeten worden vastgesteld in overleg met gehandicaptenorganisaties, en ze moeten worden gespecificeerd voor dienstverleners, bouwers en andere belanghebbenden. Toegankelijkheidsnormen moeten breed en gestandaardiseerd zijn. In het geval van personen met zeldzame handicaps waarmee geen rekening is gehouden toen de toegankelijkheidsnormen werden ontwikkeld of die geen gebruik maken van de modaliteiten, methoden of middelen die worden aangeboden om toegankelijkheid te bereiken (die bijvoorbeeld geen braille lezen), kan zelfs de toepassing van de toegankelijkheidsnormen onvoldoende zijn om hun toegang te garanderen. In dergelijke gevallen kunnen redelijke aanpassingen van toepassing zijn. Overeenkomstig het Verdrag mogen de Staten die partij zijn, bezuinigingsmaatregelen niet gebruiken als excuus om niet te zorgen voor geleidelijke toegankelijkheid voor personen met een handicap. De verplichting om toegankelijkheid tot stand te brengen is *onvoorwaardelijk*, d.w.z. de entiteit die verplicht is toegankelijkheid tot stand te brengen, kan het verzuim om dat te doen niet rechtvaardigen door te verwijzen naar de last die het bieden van toegang aan personen met een handicap met zich meebrengt. De verplichting tot redelijke aanpassing bestaat daarentegen alleen als de uitvoering ervan voor de entiteit geen buitensporige last vormt.

26. De verplichting om in redelijke aanpassingen te voorzien is een *ex nunc*-plicht, hetgeen betekent dat zij afdwingbaar is vanaf het moment dat een persoon met een beperking deze aanpassingen in een bepaalde situatie, bijvoorbeeld op de werkplek of op school, nodig heeft om in een bepaalde context op gelijke basis van zijn of haar rechten gebruik te kunnen maken. Toegankelijkheidsnormen kunnen hier een indicator zijn, maar mogen niet als normatief worden beschouwd. Redelijke aanpassingen kunnen worden gebruikt als middel om de toegankelijkheid voor een persoon met een handicap in een bepaalde situatie te waarborgen. Met redelijke aanpassingen wordt gestreefd naar individuele rechtvaardigheid in die zin dat non-discriminatie of gelijkheid wordt gewaarborgd, rekening houdend met de waardigheid, de autonomie en de keuzes van het individu. Een persoon met een zeldzame beperking kan dus om aanpassingen vragen die buiten het toepassingsgebied van een toegankelijkheidsnorm vallen.

III. Verplichtingen van de Staten die partij zijn

27. Ook al is het waarborgen van toegang tot de fysieke omgeving, vervoer, informatie en communicatie, en diensten die voor het publiek toegankelijk zijn, vaak een voorwaarde voor het daadwerkelijk genieten van diverse burgerlijke en politieke rechten door personen met een handicap, toch kunnen de Staten die partij zijn, ervoor zorgen dat toegang wordt gerealiseerd door middel van geleidelijke uitvoering, indien nodig, alsmede door gebruik te maken van internationale samenwerking. Een analyse van de situatie om vast te stellen welke belemmeringen en barrières moeten worden weggenomen, kan op efficiënte wijze en binnen een kader voor de korte tot middellange termijn worden uitgevoerd. Belemmeringen moeten voortdurend en systematisch worden weggenomen, geleidelijk maar gestaag.

28. De Staten die partij zijn, zijn verplicht nationale toegankelijkheidsnormen aan te nemen, af te kondigen en te controleren. Als er geen relevante wetgeving bestaat, is de eerste stap de aanneming van een geschikt juridisch kader. De Staten die partij zijn, moeten de wetten inzake toegankelijkheid grondig herzien om lacunes in de wetgeving en de uitvoering ervan op te sporen, te controleren en aan te pakken. In de wetgeving inzake gehandicapten is ICT vaak niet opgenomen in de definitie van toegankelijkheid, en in de wetgeving inzake gehandicaptenrechten die betrekking heeft op niet-discriminerende toegang op gebieden als aanbestedingen, werkgelegenheid en onderwijs wordt vaak geen rekening gehouden met de toegang tot ICT en de vele goederen en diensten die centraal staan in de moderne samenleving en die via ICT worden aangeboden. Het is van belang dat de herziening en aanneming van deze wet- en regelgeving plaatsvindt in nauw overleg met personen met een handicap en hun vertegenwoordigende organisaties (art. 4, par. 3), alsmede alle andere belanghebbenden, waaronder leden van de academische gemeenschap

---

en deskundigenverenigingen van architecten, stedenbouwkundigen, ingenieurs en ontwerpers. De wetgeving moet het beginsel van universele vormgeving bevatten en erop gebaseerd zijn, zoals vereist door het Verdrag (art. 4, par. 1 (f)). Zij moet voorzien in de verplichte toepassing van toegankelijkheidsnormen en in sancties, waaronder boetes, voor degenen die deze normen niet toepassen.

29. Het is nuttig om toegankelijkheidsnormen te integreren die verschillende gebieden voorschrijven die toegankelijk moeten zijn, zoals de fysieke omgeving in wetten inzake bouw en planning, vervoer in wetten inzake openbaar vervoer per spoor, over de weg en over water, informatie en communicatie, en diensten die openstaan voor het publiek. Toegankelijkheid moet echter worden opgenomen in algemene en specifieke wetten inzake gelijke kansen, gelijkheid en participatie in het kader van het verbod op discriminatie op grond van een handicap. Het weigeren van toegang moet duidelijk worden gedefinieerd als een verboden daad van discriminatie. Personen met een handicap aan wie de toegang tot de fysieke omgeving, vervoer, informatie en communicatie of voor het publiek toegankelijke diensten is ontzegd, dienen over doeltreffende rechtsmiddelen te beschikken. Bij het vaststellen van normen voor toegankelijkheid moeten de Staten die partij zijn, rekening houden met de diversiteit van personen met een handicap en ervoor zorgen dat toegankelijkheid wordt geboden aan personen van elk geslacht en van alle leeftijden en soorten handicaps. Een deel van de taak om de diversiteit van personen met een handicap te betrekken bij het bieden van toegankelijkheid is het erkennen dat sommige personen met een handicap menselijke of dierlijke hulp nodig hebben om volledige toegankelijkheid te genieten (zoals persoonlijke bijstand, vertolking in gebarentaal, tactiele gebarentaal of geleidehonden). Er moet bijvoorbeeld worden bepaald dat het verbieden van geleidehonden in een bepaald gebouw of een bepaalde open ruimte een verboden daad van discriminatie op grond van handicap is.

30. Er moeten minimumnormen worden vastgesteld voor de toegankelijkheid van verschillende diensten van openbare en particuliere ondernemingen voor personen met verschillende soorten beperkingen. Referentie-instrumenten zoals de ITU-T-aanbeveling "Telecommunications Accessibility Checklist for standardization activities" (2006) en de "Telecommunications accessibility guidelines for older persons and persons with disabilities" (ITU-T-aanbeveling F.790) moeten bij de ontwikkeling van een nieuwe ICT-gerelateerde norm worden geïntegreerd. Dat zou de veralgemening van universeel ontwerp bij de ontwikkeling van normen mogelijk maken. De Staten die partij zijn, moeten een wetgevingskader vaststellen met specifieke, afdwingbare, tijdgebonden benchmarks voor het toezicht op en de beoordeling van de geleidelijke wijziging en aanpassing door particuliere entiteiten van hun voorheen ontoegankelijke diensten in toegankelijke diensten. De Staten die partij zijn, dienen er tevens voor te zorgen dat alle nieuw aangeschafte goederen en diensten volledig toegankelijk zijn voor personen met een handicap. De minimumnormen moeten worden ontwikkeld in nauw overleg met personen met een handicap en hun representatieve organisaties, overeenkomstig artikel 4, par. 3, van het Verdrag. De normen kunnen ook worden ontwikkeld in samenwerking met andere Staten die partij zijn en internationale organisaties en agentschappen via internationale samenwerking, overeenkomstig artikel 32 van het Verdrag. De Staten die partij zijn, worden aangemoedigd zich aan te sluiten bij de ITU-studiegroepen in de sectoren radiocommunicatie, normalisatie en ontwikkeling van de Unie, die actief werken aan de integratie van toegankelijkheid in de ontwikkeling van internationale telecommunicatie- en ICT-normen en aan de bewustmaking van de industrie en regeringen van de noodzaak de toegang tot ICT voor personen met een handicap te verbeteren. Een dergelijke samenwerking kan nuttig zijn voor de ontwikkeling en bevordering van internationale normen die bijdragen tot de interoperabiliteit van goederen en diensten. Op het gebied van communicatiegerelateerde diensten moeten de Staten die partij zijn, ten minste een minimumkwaliteit van de diensten waarborgen, met name voor de relatief nieuwe soorten diensten, zoals persoonlijke bijstand, vertolking in gebarentaal en tactiele ondertekening, met het oog op de standaardisatie ervan.

31. Bij de herziening van hun wetgeving inzake toegankelijkheid moeten de Staten die partij zijn, hun wetgeving in overweging nemen en, waar nodig, wijzigen om discriminatie op grond van een handicap te verbieden. Ten minste de volgende situaties waarin een gebrek aan toegankelijkheid een persoon met een handicap de toegang tot een voor het publiek toegankelijke dienst of voorziening heeft belet, moeten worden beschouwd als

verboden handelingen van discriminatie op grond van een handicap:

(a) Wanneer de dienst of voorziening is opgericht nadat de relevante toegankelijkheidsnormen zijn ingevoerd;

(b) Wanneer toegang tot de faciliteit of dienst (toen deze ontstond) had kunnen worden verleend door middel van redelijke aanpassingen.

32. Als onderdeel van hun herziening van de toegankelijkheidswetgeving moeten de Staten die partij zijn, ook hun wetgeving inzake overheidsopdrachten onder de loep nemen om ervoor te zorgen dat hun procedures voor overheidsopdrachten toegankelijkheidsvereisten omvatten. Het is onaanvaardbaar om overheidsmiddelen te gebruiken om de ongelijkheid die onvermijdelijk voortvloeit uit ontoegankelijke diensten en voorzieningen, te creëren of te bestendigen. Overheidsopdrachten moeten worden gebruikt om positieve actie in overeenstemming met de bepalingen van artikel 5, par. 4, van het Verdrag uit te voeren, teneinde de toegankelijkheid en de feitelijke gelijkheid van personen met een handicap te waarborgen.

33. De Staten die partij zijn, moeten actieplannen en strategieën aannemen om de bestaande belemmeringen voor de toegankelijkheid in kaart te brengen, tijdschema's met specifieke termijnen vaststellen en zowel de menselijke als de materiële middelen verschaffen die nodig zijn om de belemmeringen weg te nemen. Zodra dergelijke actieplannen en strategieën zijn aangenomen, moeten zij strikt worden uitgevoerd. De Staten die partij zijn, moeten ook hun toezichtsmechanismen versterken om de toegankelijkheid te waarborgen, en zij moeten voldoende middelen blijven verstrekken om belemmeringen voor de toegankelijkheid weg te nemen en toezichthoudend personeel op te leiden. Aangezien toegankelijkheidsnormen vaak lokaal worden uitgevoerd, is voortdurende capaciteitsopbouw van de lokale autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor het toezicht op de uitvoering van de normen, van het grootste belang. De Staten die partij zijn, zijn verplicht een doeltreffend kader voor toezicht te ontwikkelen en efficiënte toezichthoudende instanties op te richten met voldoende capaciteit en een passend mandaat om ervoor te zorgen dat de plannen, strategieën en normalisatie worden uitgevoerd en gehandhaafd.

IV. Verband met andere artikelen van het Verdrag

34. De plicht van de Staten die partij zijn, om de toegang tot de fysieke omgeving, vervoer, informatie en communicatie, en voor het publiek toegankelijke diensten voor personen met een handicap te waarborgen, moet worden gezien vanuit het perspectief van gelijkheid en non-discriminatie. Het ontzeggen van de toegang tot de fysieke omgeving, vervoer, informatie en communicatie en diensten die voor het publiek toegankelijk zijn, vormt een daad van discriminatie op grond van een handicap die verboden is bij artikel 5 van het Verdrag. Het zorgen voor toegankelijkheid *pro futuro* moet worden gezien in de context van de uitvoering van de algemene verplichting om universeel ontworpen goederen, diensten, uitrusting en faciliteiten te ontwikkelen (art. 4, par. 1 (f)).

35. Bevordering van bewustwording is een van de voorwaarden voor een doeltreffende uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap. Aangezien toegankelijkheid vaak eng wordt opgevat, als toegankelijkheid van de gebouwde omgeving (wat belangrijk is, maar slechts één aspect van toegang voor gehandicapten), dienen de Staten die partij zijn, systematisch en voortdurend te streven naar het bevorderen van bewustwording over toegankelijkheid bij alle relevante belanghebbenden. Het alomvattende karakter van toegankelijkheid moet aan de orde komen, met toegang tot de fysieke omgeving, vervoer, informatie en communicatie, en diensten. Bij de bevordering van bewustwording moet ook worden benadrukt dat de plicht om de toegankelijkheidsnormen na te leven zowel voor de overheid als voor de particuliere sector geldt. Zij moet de toepassing van universeel ontwerp en het idee bevorderen, dat toegankelijk ontwerpen en bouwen vanaf het beginstadium kosteneffectief en economisch is. De bevordering van bewustwording moet worden uitgevoerd in samenwerking met personen met een handicap via hun representatieve organisaties en met technische experts. Bijzondere aandacht moet worden besteed aan capaciteitsopbouw voor de toepassing van en het toezicht op de

uitvoering van de toegankelijkheidsnormen. De media moeten niet alleen rekening houden met de toegankelijkheid van hun eigen programma's en diensten voor personen met een handicap, maar ook een actieve rol spelen bij het bevorderen van toegankelijkheid en het bijdragen tot bewustmaking.

36. Het waarborgen van volledige toegang tot de fysieke omgeving, vervoer, informatie en communicatie, en diensten die openstaan voor het publiek is inderdaad een essentiële voorwaarde voor het daadwerkelijk genieten van vele rechten die onder het Verdrag vallen. In risicovolle situaties, natuurrampen en gewapende conflicten moeten de hulpdiensten toegankelijk zijn voor personen met een handicap, anders kunnen hun levens niet worden gered of hun welzijn niet worden beschermd (art. 11). Toegankelijkheid moet een prioriteit zijn bij de wederopbouw na een ramp. Daarom moet rampenrisicovermindering toegankelijk zijn en rekening houden met gehandicapten.

37. Er kan geen sprake zijn van daadwerkelijke toegang tot de rechter indien de gebouwen waarin de wetshandavingsinstanties en de rechterlijke macht zich bevinden, niet fysiek toegankelijk zijn, of indien de diensten, informatie en communicatie die zij verstrekken niet toegankelijk zijn voor personen met een handicap (art. 13). Veilige huisvesting, ondersteunende diensten en procedures moeten allemaal toegankelijk zijn om personen met een handicap, met name vrouwen en kinderen, effectieve en zinvolle bescherming te bieden tegen geweld, misbruik en uitbuiting (art. 16). Een toegankelijke omgeving, vervoer, informatie en communicatie, en diensten zijn een voorwaarde voor de inclusie van personen met een handicap in hun respectieve lokale gemeenschappen en voor zelfstandig wonen (art. 19).

38. De artikelen 9 en 21 raken elkaar op het punt van informatie en communicatie. Artikel 21 bepaalt dat de Staten die partij zijn "alle passende maatregelen nemen om te waarborgen dat personen met een handicap het recht op vrijheid van meningsuiting en mening kunnen uitoefenen, met inbegrip van de vrijheid om op voet van gelijkheid met anderen informatie en denkbeelden te vergaren, te ontvangen en te verstrekken middels elk communicatiemiddel van hun keuze". Vervolgens wordt in detail beschreven hoe de toegankelijkheid van informatie en communicatie in de praktijk kan worden gewaarborgd. Het vereist dat de Staten die partij zijn "personen met een handicap tijdig en zonder extra kosten voor het publiek bedoelde informatie verschaffen in toegankelijke vormen en technologieën, geschikt voor de verschillende soorten handicaps" (art. 21 (a)). Voorts voorziet het artikel in "het vergemakkelijken van het gebruik van gebarentalen, braille, ondersteunende communicatie en alternatieve vormen van communicatie en alle andere toegankelijke middelen, communicatiemogelijkheden en -vormen naar keuze van personen met een handicap in officiële contacten" (art. 21 (b)). Private instellingen die diensten verlenen aan het publiek, ook via het internet, worden aangespoord om informatie en diensten ook in voor personen met een handicap toegankelijke en bruikbare vorm aan te bieden (art. 21, (c), en de massamedia, met inbegrip van informatieverstrekkers via het internet, worden aangemoedigd hun diensten toegankelijk te maken voor personen met een handicap (art. 21 (d)). Artikel 21 vereist ook dat de Staten die partij zijn, het gebruik van gebarentalen erkennen en bevorderen, overeenkomstig de artikelen 24, 27, 29 en 30 van het Verdrag.

39. Zonder toegankelijk vervoer naar scholen, toegankelijke schoolgebouwen en toegankelijke informatie en communicatie zouden personen met een handicap niet de mogelijkheid hebben hun recht op onderwijs uit te oefenen (art. 24 van het Verdrag). Scholen moeten dus toegankelijk zijn, zoals uitdrukkelijk wordt aangegeven in artikel 9, par. 1, (a), van het Verdrag. Het is echter het hele proces van inclusief onderwijs dat toegankelijk moet zijn, niet alleen gebouwen, maar alle informatie en communicatie, inclusief omgevings- of FM-hulpsystemen, ondersteunende diensten en redelijke aanpassingen in scholen. Teneinde de toegankelijkheid te bevorderen, moeten het onderwijs en de inhoud van de leerplannen in gebarentaal, braille, alternatief schrift en augmentatieve en alternatieve communicatie- en oriëntatiemiddelen en -vormen worden bevorderd en uitgevoerd (art. 24, par. 3, onder a), met bijzondere aandacht voor de passende talen en communicatiemiddelen die door blinde, dove en doofblinde leerlingen worden gebruikt. De onderwijsvormen en -middelen moeten toegankelijk zijn en moeten worden gegeven in een toegankelijke omgeving. De hele omgeving van leerlingen met een handicap moet zodanig worden ingericht dat inclusie wordt bevorderd en hun gelijkheid gedurende hun hele

opleiding wordt gegarandeerd. De volledige uitvoering van artikel 24 van het Verdrag moet worden gezien in samenhang met de andere fundamentele mensenrechteninstrumenten en de bepalingen van het Verdrag tegen discriminatie in het onderwijs van de Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (Unesco).

40. Gezondheidszorg en sociale bescherming zouden onbereikbaar blijven voor personen met een handicap zonder toegang tot de gebouwen waar deze diensten worden verleend. Ook al zijn de gebouwen waar de diensten voor gezondheidszorg en sociale bescherming worden verleend zelf toegankelijk, zonder toegankelijk vervoer kunnen personen met een handicap niet reizen naar de plaatsen waar de diensten worden verleend. Alle informatie en communicatie in verband met de verstrekking van gezondheidszorg moet toegankelijk zijn via gebarentaal, braille, toegankelijke elektronische formaten, alternatief schrift, en augmentatieve en alternatieve communicatiewijzen, -middelen en -formaten. Het is bijzonder belangrijk rekening te houden met de genderdimensie van toegankelijkheid bij het verlenen van gezondheidszorg, met name reproductieve gezondheidszorg voor vrouwen en meisjes met een handicap, met inbegrip van gynaecologische en verloskundige diensten.

41. Personen met een handicap kunnen hun werk- en arbeidsrechten, zoals beschreven in artikel 27 van het Verdrag, niet daadwerkelijk genieten als de werkplek zelf niet toegankelijk is. Werkplekken moeten daarom toegankelijk zijn, zoals uitdrukkelijk wordt aangegeven in artikel 9, par. 1, (a). Een weigering om de werkplek aan te passen, is een verboden daad van discriminatie op grond van handicap. Naast de fysieke toegankelijkheid van de werkplek hebben personen met een handicap toegankelijk vervoer en ondersteunende diensten nodig om op hun werkplek te komen. Alle informatie met betrekking tot werk, aankondigingen van vacatures, selectieprocedures en communicatie op de werkplek die deel uitmaakt van het werkproces moet toegankelijk zijn via gebarentaal, braille, toegankelijke elektronische formaten, alternatief schrift en augmentatieve en alternatieve communicatiewijzen, -middelen en -formaten. Ook moeten alle vakbonds- en arbeidsrechten toegankelijk zijn, evenals opleidingsmogelijkheden en beroepskwalificaties. Zo moeten bijvoorbeeld cursussen vreemde talen of computercursussen voor werknemers en stagiairs worden gegeven in een toegankelijke omgeving in toegankelijke vormen, wijzen, middelen en formaten.

42. Artikel 28 van het Verdrag heeft betrekking op een behoorlijke levensstandaard en sociale bescherming voor personen met een handicap. De Staten die partij zijn, dienen de nodige maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat zowel reguliere als handicap-specifieke maatregelen en diensten op het gebied van sociale bescherming op een toegankelijke wijze en in toegankelijke gebouwen worden verstrekt, en dat alle informatie en communicatie daarover toegankelijk is in gebarentaal, braille, toegankelijke elektronische formaten, alternatief schrift, en augmentatieve en alternatieve communicatiewijzen, -middelen en -formaten. Programma's voor sociale huisvesting moeten woningen aanbieden die onder meer toegankelijk zijn voor gehandicapten en ouderen.

43. Artikel 29 van het Verdrag garandeert personen met een handicap het recht om deel te nemen aan het politieke en openbare leven en om te participeren in de uitoefening van openbare functies. Personen met een handicap zouden deze rechten niet gelijkelijk en doeltreffend kunnen uitoefenen indien de Staten die partij zijn, niet waarborgen dat stemprocedures, -faciliteiten en -materiaal geschikt, toegankelijk en gemakkelijk te begrijpen en te gebruiken zijn. Het is ook belangrijk dat politieke bijeenkomsten en materiaal dat wordt gebruikt en geproduceerd door politieke partijen of individuele kandidaten die deelnemen aan openbare verkiezingen, toegankelijk zijn. Zo niet, dan wordt personen met een handicap het recht ontnomen om op voet van gelijkheid deel te nemen aan het politieke proces. Personen met een handicap die in een openbaar ambt worden verkozen, moeten gelijke kansen hebben om hun mandaat op een volledig toegankelijke manier uit te voeren.

44. Iedereen heeft het recht om van kunst te genieten, aan sport te doen en naar hotels, restaurants en bars te gaan. Rolstoelgebruikers kunnen echter niet naar een concert als er alleen trappen in de concertzaal zijn. Blinden kunnen niet van een schilderij genieten als er geen beschrijving van is die zij in de galerij kunnen horen. Slechthorenden kunnen niet van

een film genieten als er geen ondertitels zijn. Doven kunnen niet van een toneelstuk genieten als er geen vertolking in gebarentaal is. Personen met een verstandelijke handicap kunnen niet van een boek genieten als er geen gemakkelijk te lezen versie of een versie in augmentatieve en alternatieve vormen bestaat. Artikel 30 van het Verdrag vereist dat de Staten die partij zijn, het recht van personen met een handicap erkennen om

op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan het culturele leven. De Staten die partij zijn, dienen alle passende maatregelen te nemen om te waarborgen dat personen met een handicap:

- (a) Toegang hebben tot cultuur in toegankelijke vorm;
- (b) Toegang hebben tot televisieprogramma's, films, theater en andere culturele activiteiten in toegankelijke vorm;
- (c) Toegang hebben tot plaatsen voor culturele activiteiten, zoals theaters, musea, bioscopen, bibliotheken en dienstverlening op het gebied van toerisme en zo veel als mogelijk toegang hebben tot monumenten en plaatsen van nationaal cultureel belang.

Het verlenen van toegang tot culturele en historische monumenten die deel uitmaken van het nationale erfgoed kan in sommige omstandigheden inderdaad een uitdaging zijn. De Staten die partij zijn, zijn echter verplicht ernaar te streven deze sites toegankelijk te maken. Veel monumenten en plaatsen van nationaal cultureel belang zijn toegankelijk gemaakt op een manier die hun culturele en historische identiteit en uniciteit behoudt.

45. "De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om personen met een handicap de kans te bieden hun creatieve, artistieke en intellectuele mogelijkheden te ontwikkelen en gebruiken" (art. 30, par. 2). "De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen in overeenstemming met het internationale recht om te waarborgen dat wetgeving ter bescherming van de intellectuele eigendom geen onredelijke of discriminatoire belemmering vormt voor de toegang van personen met een handicap tot cultuur" (art. 30, par. 3). Het in juni 2013 aangenomen Verdrag van Marrakesh ter vergemakkelijking van de toegang tot uitgegeven werken voor personen die blind, visueel gehandicapt of anderszins gehandicapt zijn, van de Wereldorganisatie voor de Intellectuele Eigendom moet de toegang tot cultureel materiaal zonder onredelijke of discriminerende belemmeringen waarborgen voor personen met een handicap, met inbegrip van personen met een handicap die in het buitenland wonen of als lid van een minderheid in een ander land leven en die dezelfde taal of communicatiemiddelen spreken of gebruiken, in het bijzonder voor personen die problemen ondervinden bij de toegang tot klassiek drukwerk. Het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap bepaalt dat personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen recht hebben op erkenning en ondersteuning van hun specifieke culturele en taalkundige identiteit. Artikel 30, par. 4, benadrukt de erkenning en ondersteuning van gebarentalen en de dovenscultuur.

46. Artikel 30, par. 5, van het Verdrag bepaalt dat teneinde personen met een handicap in staat te stellen op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan recreatie, vrijetijdsbesteding en sportactiviteiten, de Staten die partij zijn passende maatregelen nemen om:

- (a) De deelname van personen met een handicap aan algemene sportactiviteiten op alle niveaus zo veel mogelijk aan te moedigen en te bevorderen;
- (b) Te waarborgen dat personen met een handicap de kans krijgen handicapspecifieke sport- en recreatieactiviteiten te organiseren, ontwikkelen en daaraan deel te nemen en daartoe te bevorderen dat hen op voet van gelijkheid met anderen aangepaste training, instructieprogramma's en middelen worden verschaft;
- (c) Te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot sport-, recreatie- en toeristische locaties;
- (d) Te waarborgen dat kinderen met een handicap op voet van gelijkheid met andere kinderen kunnen deelnemen aan spel-, recreatie-, vrije tijds- en sportactiviteiten, met inbegrip van activiteiten in schoolverband;
- (e) Te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot diensten van degenen die betrokken zijn bij de organisatie van recreatie-, toeristische, vrijetijds- en

---

sportactiviteiten.

47. Internationale samenwerking, zoals beschreven in artikel 32 van het Verdrag, moet een belangrijk instrument zijn voor de bevordering van toegankelijkheid en universeel ontwerp. Het Comité

beveelt aan dat internationale ontwikkelingsagentschappen het belang erkennen van steun aan projecten ter verbetering van de ICT- en andere toegangsinfrastructuur. Alle nieuwe investeringen in het kader van de internationale samenwerking moeten worden gebruikt om de opheffing van bestaande belemmeringen te bevorderen en het ontstaan van nieuwe belemmeringen te voorkomen. Het is onaanvaardbaar om publieke middelen te gebruiken om nieuwe ongelijkheden te bestendigen. Alle nieuwe objecten, infrastructuur, faciliteiten, goederen, producten en diensten moeten volledig toegankelijk zijn voor alle personen met een handicap. Internationale samenwerking moet niet alleen worden gebruikt om te investeren in toegankelijke goederen, producten en diensten, maar ook om de uitwisseling van knowhow en informatie over goede praktijken op het gebied van toegankelijkheid te bevorderen op manieren die tastbare veranderingen teweeg zullen brengen die het leven van miljoenen gehandicapten wereldwijd kunnen verbeteren. Internationale samenwerking inzake normalisatie is eveneens belangrijk, evenals het feit dat gehandicaptenorganisaties moeten worden gesteund zodat zij kunnen deelnemen aan nationale en internationale processen voor de ontwikkeling, de uitvoering en de controle van toegankelijkheidsnormen. Toegankelijkheid moet een integrerend onderdeel zijn van alle inspanningen op het gebied van duurzame ontwikkeling, met name in het kader van de ontwikkelingsagenda na 2015.

48. Het toezicht op de toegankelijkheid is een cruciaal aspect van het nationale en internationale toezicht op de uitvoering van het Verdrag. Artikel 33 van het verdrag schrijft voor dat de Staten die partij zijn bij het verdrag binnen hun regering contactpunten aanwijzen voor aangelegenheden die verband houden met de uitvoering van het Verdrag, en dat zij nationale kaders voor het toezicht op de uitvoering vaststellen die een of meer onafhankelijke instanties omvatten. Ook het maatschappelijk middenveld moet hierbij worden betrokken en ten volle aan het monitoringproces deelnemen. Het is van cruciaal belang dat de krachtens artikel 33 ingestelde instanties naar behoren worden geraadpleegd wanneer maatregelen voor de correcte uitvoering van artikel 9 worden overwogen. Deze instanties moeten zinvolle mogelijkheden krijgen om onder meer deel te nemen aan de opstelling van nationale toegankelijkheidsnormen, commentaar te leveren op bestaande en ontwerp-wetgeving, voorstellen voor ontwerp-wetgeving en beleidsregulering in te dienen en ten volle deel te nemen aan bewustmakings- en voorlichtingscampagnes. De processen van nationaal en internationaal toezicht op de uitvoering van het Verdrag dienen op een toegankelijke wijze plaats te vinden die de daadwerkelijke deelneming van personen met een handicap en hun representatieve organisaties bevordert en waarborgt. Artikel 49 van het Verdrag schrijft voor dat de tekst van het Verdrag in toegankelijk formaat beschikbaar wordt gesteld. Dit is een innovatie in een internationaal mensenrechtenverdrag en het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap moet worden gezien als een precedent voor alle toekomstige verdragen.